

Katsaus jätepoliittiseen ohjelman toteuttamiseen vuonna 2017

Palvelupäällikkö Saija Pöntinen **Alueelliset jätehuollon viranomaispalvelut**

Yleistä

Jätepoliittisessa ohjelmassa kunnat ovat määritelleet tavoitteet jätehuollon kehittämiseksi alueellaan. Koska jätehuollon toteutus on siirretty alueella 16 kunnan yhteiselle organisaatiolle, on myös jätehuoltopolitiikka määritelty yhteiseksi ohjelmaksi. Näin jätehuoltoa voidaan kehittää suunnitellusti ja pitkäjänteisesti koko alueella. Jätepoliittinen ohjelma on kunnille myös väline ohjata kuntien omistamaa jäteyhtiötä, Jätekkkoa.

Jätelautakunta valmisteli jätepoliittisen ohjelman yhteistyössä sidosryhmien kanssa ja alueen asukkaita kuullen. Ohjelma hyväksyttiin kaikissa toimialueen kunnissa vuonna 2017. Kunnat asettivat jätepoliittisessa ohjelmassa vuoteen 2022 seuraavan vision: ”Alueella on asukkaiden tarpeita palveleva jätehuolto, jonka avulla edistetään kiertotaloutta ja ympäristönsuojelua”. Visiota tukemaan on asetettu tavoitteita, jotka on jaoteltu neljän asiakokonaisuuden alle.

Tavoitteita on asetettu seuraaviin asiakokonaisuuksiin:

1. jätteen synnyn ehkäisy,
2. tuotteiden uudelleenkäytön edistäminen ja jätteen tehokas hyödyntäminen,
3. ympäristövastuullisen toiminnan edistäminen jätehuollossa sekä
4. riittävä jätehuollon palvelutaso ja kattava palveluverkosto.

Kutakin tavoitteita toteuttamaan on linjattu toimenpiteitä, jotka on vastuutettu eri tahoille. Ohjelmassa nimetyt tahot toteuttavat vastuulleen kuuluvia toimenpiteitä ohjelmakaudella. Jätelautakunta edistää toimenpiteiden toteuttamista pitämällä yhteyttä kuntiin. Jätelautakunta myös seuraa ohjelman toteutumista vuosittain. Ohjelman päättymisvaiheessa tehdään kattavampi seurantaraportti, jossa kaikkien toimenpiteiden toteuttamistilanne kartoitetaan asetettujen mittarien avulla.

Jätelautakunnan vastuukunnalla Kuopion kaupungilla on asetettu jätehuoltoon liittyviä tavoitteita myös Kuopion kaupunginvaltuuston joulukuussa 2017 hyväksymässä resurssiviisusohjelmassa, joka tukee osaltaan myös jätepoliittisen ohjelman toteutumista. Ohjelmassa on kulutuksen ja materiaalikierron osalta visiona vuodelle 2050 seuraava: ”Materiaali kiertää materiaalina, jätettä ei synny ja jätteen poltto on minimoitu. Kulutus kohdistuu elämyksiin ja palveluihin. Tilat ovat käytössä 24/7.”

Jätteiden synnyn ehkäisy

Kunnat toimivat esimerkillisesti jätteiden synnyn ehkäisemisessä

Jätteiden synnyn ehkäisyyn liittyen jätepoliittisessa ohjelmassa tavoitteeksi on asetettu se, että kunnat itse toimivat asiassa esimerkillisesti. Jätteiden synnyn ehkäisy on otettava huomioon erityisesti hankinnoissa. Tähän liittyen on tarve päivittää hankintaohjeita ja kehittää hankintaosaamista. Työt on aloitettu Kuopion kaupungilla, jossa hankintaohjeita on päivitetty syksyllä 2017. Kuopion päivitettyissä hankintaohjeissa viitataan jätepoliittiseen ohjelmaan ja ohjataan huomioimaan resurssiviisaus ja kestävä kehitys hankinnoissa. Seuraavaksi on tarkoitus edistää toimialakohtaista tietämystä kiertotalouden huomioimisesta hankinnoissa koulutuksin. Syntyviä hyviä käytäntöjä on mahdollista jakaa myös muihin kuntiin.

Jätteiden synnyn ehkäisyä tuetaan sähköisten palvelujen avulla. Tähän liittyen on kunnissa käytössä varsin monenlaisia sähköisiä neuvonta-, hakemus- ja asiointipalveluja. Jätehuollossa sähköisten palvelujen tarjontaa on lisätty ja asiakkaita on ohjattu sähköisten palvelujen pariin. Jätekukolla on asiakkaille käytössä sähköinen Omakukko-verkkopalvelu, jonka toimintaa kehitetään jatkuvasti. Tiedottamista ollaan Jätekukolla siirtämässä paperikirjeiden sijaan entistä enemmän sähköisiin kanaviin esimerkiksi tekstiviestipalvelun ja sähköisten uutiskirjeiden avulla. Jätelautakunnalla on otettu käyttöön sähköiset asiointilomakkeet, ja mahdollisuuksien mukaan viranhaltijapäätökset toimitetaan asiakkaille sähköisesti. Myös asiakirjojen sähköinen arkistointi on otettu käyttöön.

Jätteiden synnyn ehkäisystä on tietoa eri kohderyhmillä

Jätteiden synnyn ehkäisemiseksi on tärkeää koota ja jakaa tietoa asukkaille. Jätekukko on toteuttanut tätä järjestämällä yläkouluihin ja aikuisryhmille ympäristökouluttajan tunteja. Tunneilla on esillä jätelain etusijajärjestys, joka lähtee jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämisestä. Vuonna 2017 tavoitettiin aikuisryhmissä noin 850 henkilöä ja yläkouluissa noin 550 henkilöä. Lisäksi alakouluikäisille lapsille järjestettiin Jätekukon ja kulttuurintuottamiseen erikoistuneen Anya Productionsin yhteistyönä Kierto!-esityksiä. Kierto! oli uudenlainen valistamisen ja opettamisen konsepti, jossa jätteen määrän vähentämisen ja kierrättämisen merkityksestä viestittiin musikaalin avulla. Vuonna 2017 esitys tavoitti 360 henkilöä.

Jätekukko on aktiivisesti mukana sosiaalisen median eri kanavissa (Facebook, YouTube, Twitter, Instagram) ja näissä kanavissa jaetaan tietoa myös jätteiden synnyn ehkäisystä. Jätekukolla oli vuonna 2017 kesäsomettaja, joka teki teemavideoita muun muassa jätteiden vähentämiseen liittyen. Näissä videoissa on käsitelty esimerkiksi muovijätteen synnyn ehkäisyä ja nostettu yleisemminkin esiin ostopäätösten vaikutus jätteiden syntymiseen. Tämän aihepiiriin videot tavoittivat vuonna 2017 noin 5000 henkilöä.

Tuotteiden uudelleenkäytön edistäminen ja jätteiden tehokas hyödyntäminen

Kunnat toimivat esimerkillisesti jätteiden hyödyntämisen ja uudelleenkäytön saralla

Jotta kunnat itse olisivat esimerkkejä jätteiden hyödyntämisen ja uudelleenkäytön saralla, tulisi niiden hankkia mahdollisuuksien mukaan käytettyjä ja kierrätysmateriaaleista valmistettuja tuotteita. Hankintojen ohjeistusta on päivitetty tähän liittyen Kuopion kaupungilla. Päivitetyissä hankintaohjeissa on viitattu jätepoliittiseen ohjelmaan kierrätystuotteiden käytön osalta. Seuraavaksi on tarkoitus edistää asiaa koulutuksin.

Kuopiossa on käytössä ekotukihenkilötoiminta, jonka avulla edistetään muun muassa kierrätystä ekotukihenkilöiden omissa työyksiköissä. Tavoitteena on, että ekotukihenkilötoimintaa otetaan käyttöön myös muissa kunnissa.

Tuotteiden uudelleenkäyttö lisääntyy

Tuotteiden uudelleenkäytön lisäämiseksi on Jätekuukolla otettu käyttöön Kuopion Pikkukukko-lajitteluasemalle uusi palvelu, Kiertokukko. Kiertokukkoon voi jättää käyttökelpoista tavaraa, joka olisi muuten päätynyt jätteeksi, mutta jota otetaan Kiertokukosta uudelleen käyttöön. Kiertokukko-palvelua ollaan laajentamassa kaikille lajitteluasemille. Projektin yhteydessä selvitetään yhteistyömahdollisuudet kierrätyskeskusten kanssa.

Uutena palveluna Jätekuukolla kokeiltiin pop up -lajitteluasemaa, joka toteutettiin Kuopion keskustassa yhteistyössä Tukevan kanssa. Pop up -lajitteluasemalle vastaanotettiin myös käyttökelpoisia tekstiilejä ja käyttötavaraa, jotka ohjattiin uudelleenkäyttöön. Vastaavia pop up -tapahtumia on tarkoitus järjestää jatkossakin. Tuotteiden uudelleenkäytön lisäämistä on edistetty myös viestinnän avulla, esimerkiksi Jätekuukon kesäsomettajan videoilla.

Uusiomateriaalien käytön edistämiseksi Jätekuukko on ollut mukana USKO-hankkeessa. Hankkeessa jätteiden ja sivuvirtojen tuottajat ovat pyrkineet yhdessä jätehuolto-yhtiöiden kanssa korvaamaan uusia materiaaleja mm. maanrakentamisessa. Hankkeen avulla on saatu hyötykäyttöön tuhkia sekä betoni-, tiili- ja asfalttimursketta muun muassa teiden, kenttien ja meluvallien rakenteisiin. USKO-hanke jatkuu vielä kesään 2018 saakka.

Biojätteen määrä sekajätteestä vähenee nykyisestä ja biojäte ohjautuu tehokkaammin materiaalihyötykäyttöön

Biojätteiden hyötykäytön lisäämiseksi on edistetty kompostointia. Jätekuukko on tarjonnut kompostointineuvontaa eri tapahtumissa ja luennoilla sekä kuntien ympäristönsuojeluviranomaisten tekemien kompostointitarkastusten yhteydessä. Kompostoinnin laajentamiseksi Jätekuukolla on selvitetty ja kokeiltu kompostoreiden myynti- ja vuokrauspalvelun tarjoamista. Palvelu tullaan tarjoamaan koko toimialueella vuonna 2018.

Biojätteen erilliskeräys laajeni vuonna 2017, kun jätehuoltomääräysten uudet biojätteen erilliskeräysvelvoitteet tulivat voimaan aiempaa laajempina. Biojätteen keräys

28.03.2018

kattaa pääsääntöisesti kaikki sellaiset asuinkiinteistöt, joilla on vähintään viisi asuinhuoneistoa. Biojätteen erilliskeräyksen edistämiseksi otettiin vuoden 2017 alussa käyttöön myös biojätteen lajitteluun aiempaa enemmän kannustava taksa, jossa biojätteen tyhjennyshinta laski huomattavasti, kun taas sekajätteen tyhjennyshinta nousi. Biojätteen erilliskeräyksen piiriin kuului vuoden 2018 alussa 97 % kaikista kerros- ja rivitalohuoneistoista. Biojätteiden tosiasiallisen lajittelun lisäämiseksi laajennettiin biopussien jakelua niin, että kaikille biojätteen erilliskeräyksessä mukana olleille kotitalouksille on tarjottu mahdollisuus tilata veloitusetta biopusseja lajittelun avuksi.

Kierrätettävät jätteet ohjautuvat entistä tehokkaammin materiaalihyötykäyttöön

Kierrätettävien jätteiden materiaalihyötykäyttöä on pyritty lisäämään laajentamalla pakkausjätteiden keräystä. Pakkausjätteiden (lasi, metalli ja kartonki) erilliskeräys laajeni vuonna 2017, kun uudet erilliskeräysveloitteet tulivat voimaan. Kartonkipakkausten keräys kattaa pääsääntöisesti kaikki sellaiset asuinkiinteistöt, joilla on vähintään viisi asuinhuoneistoa. Kaikista rivi- ja kerrostalohuoneistoista 95 %:lla oli vuoden 2018 alussa kartonkipakkausten erilliskeräys omalla kiinteistöllä.

Lasipakkausten ja metallin erilliskeräys on järjestettävä uusien veloitteiden mukaan kaikille vähintään 20 asuinhuoneiston kiinteistöille. Käytännössä keräys on sen veloituksettomuuden ansiosta laajemminkin käytössä: kaikista rivi- ja kerrostalohuoneistoista noin 74 % on sellaisia, joilla lasipakkausten ja metallin keräys on kiinteistöllä.

Vuonna 2017 alkoi uutena muovipakkausten keräys Kuopion, Siilinjärven ja Pieksämäen keskeisillä taajama-alueilla. Näissä taajamissa yli puolet rivi- ja kerrostalohuoneistoista on jo keräyksen piirissä.

Asukkaat ovat tietoisia lajittelun vaikutuksista

Jätekukko on tiedottanut jätteiden lajittelusta, kierrätyksen merkityksestä sekä jätteiden hyödyntämisestä laatimalla asiasta monipuolisesti materiaalia. Käytössä on lajitteluoppaat, yhtenäiset jäteastiatarrat sekä Yhteinen juttu -asiakaslehden ja vuosikalenterin yhteydessä jaettavat lajitteluohjeet. Kalenteri ja lehti jaetaan vuosittain noin 130 000 talouteen.

Lajittelun merkityksestä on annettu neuvontaa messuilla, joilla teemana on ollut vuonna 2017 nimenomaan jätteiden lajittelu. Sosiaalisessa mediassa on säännöllisesti ympäristökouluttajan videoita lajittelusta siten, että eri kuukausina on käsitelty eri jätteiden lajittelua. Näillä videoilla on ollut vuonna 2017 noin 2000 näyttökertaa.

Ympäristövastuullisen toiminnan edistäminen jätehuollossa

Kiinteistöjen jätehuolto on järjestetty asianmukaisesti koko toiminta-alueella

Jätelautakunnalla seurataan säännöllisesti jätehuollon liittymisvelvollisuuden toteutumista ja ohjataan liittymään järjestettyyn jätehuoltoon. Päättyneet asiakkuudet sekä uusien, valmistuneiden asuin- ja vapaa-ajan rakennusten jätehuoltoon liittymisen tarkastellaan määräajoin sekä huolehditaan siitä, että kiinteistöt liittyvät järjestettyyn jätehuoltoon.

Saostus- ja umpisäiliöiden tyhjennysten ja omatoimisen käsittelyn seurantaan ja asiasta tiedottamiseen on laadittu yhteistyössä kuntien ympäristönsuojeluviranomaisien kanssa toimintamalli. Malli ollaan ottamassa käyttöön pilottialueella Lieksassa, minkä jälkeen seuranta ja tiedottamista laajennetaan vaiheittain muihin kuntiin.

Yritykset ovat tietoisia jätehuollon velvoitteista ja toimivat niiden mukaisesti sekä saavat tarvittavat jätehuoltopalvelut

Yritysten jätehuolto ei kuulu ensisijaisesti kunnan järjestämisvastuulle. Yritysten jätehuollon valvonta kuuluu kuitenkin kuntien ympäristönsuojeluviranomaisille, jotka voivat edistää jätehuollon asianmukaista toteuttamista tiedotus- ja valvontakampanjoin. Yrityksille toimialoittein tehtäviä valvontakampanjoita on toteutettu Kuopiossa. Vuonna 2017 kohteena oli terveydenhoitoala. Valvontakampanjoita on tavoitteena tehdä muissakin kunnissa.

Jotta yritykset saavat aina tarvitsemansa jätehuoltopalvelut, kunnallinen jäteyhtiö tarjoaa näitä palveluja kunnan toissijaisen vastuun perusteella tilanteissa, joissa palveluja ei ole saatavilla markkinoilta kohtuullisin ehdoin. Näistä jätehuoltopalveluista on tiedotettu yrityksiä Jättekukon toimesta kirjeitse. Palveluista on tietoa myös Jättekukon verkkosivuilla. Toissijaisen vastuun perusteella tarjotaan sekä kuljetus- että käsittelypalveluja jätelain edellyttämissä tilanteissa.

Jätteiden keräyspaikat ovat siistit, eikä roskaantumista tapahdu

Yleisten jätteiden keräyspaikkojen siisteyden parantamiseksi on Jättekukon eko- ja aluekeräyspisteiden täyttymisen seuranta parannettu ottamalla käyttöön syväkeräyssäiliöihin täyttymistä mittaavat ja ilmaisevat anturit (käytössä noin 60 sensoria 33 kohteessa). Säiliöiden tyhjennyksiä on optimoitu täyttymisen mukaan, minkä lisäksi on otettu käyttöön lisätyhjennyksiä niinä aikoina, joina keräyspisteiden käyttö on suurinta. Jättekukolla selvitetään lisäksi mahdollisuutta ottaa pintamittausantureita myös pinta-astioihin.

Ympäristönsuojeluviranomaisten toimesta on valvottu alueellisten jätteiden vastaanottoaikojen siisteyttä. Valvontaa on tehty erityisesti saapuneiden palautteiden pohjalta. Ekopisteiden siirryttyä suurilta osin Jättekukolta Rinki Oy:lle kesällä 2017 Rinkiin on oltu yhteydessä toistuvasti, jotta pisteiden siisteyttä on saatu parannettua.

Kiinteistöjen jätteenkeräyspaikkojen kehittämiseksi Jätekeskeltä annetaan ohjeistusta keräyspaikkojen toteuttamiseen siten, että tarvittaessa palveluneuvojat käyvät kiinteistöillä paikan päällä. Jätekeskus tarjoaa myös jätekatosten rakentamishojeita.

Jätteiden käsittely ei aiheuta ympäristöhaittaa

Kompostointiin on opastettu ja sen toteuttamista on valvottu kuntien ympäristön-suojeluviranomaisten tekemillä kompostointitarkastuksilla, joissa on mukana myös Jätekeskän kompostointineuvoja. Vuosittain tarkastuksia tehdään noin 100–150 kiinteistöllä. Lietteiden omatoimisen käsittelyn järjestelmällistä valvontaa ollaan ottamassa käyttöön pilottialueella.

Yleinen roskaantumisen ja jätteiden epäasiallinen käsittely vähenee

Yleisten alueiden roskaantumisen vähentämiseksi on jätepoliittisessa ohjelmassa asetettu kunnille toimenpiteeksi siivoustalkoiden tukeminen. Kunnissa on käytössä erilaisia tapoja tällaisten talkoiden tukemiseen. Joissakin pienissä kunnissa, kuten Tervossa ja Konnevedellä, on järjestetty siivoustalkoita yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa. Isommissa kunnissa, ainakin Kuopiossa, Pieksämäellä, Lieksassa ja Suonenjoella, kunnat tukevat esimerkiksi yhdistysten siivoustalkoita rahallisesti tai tarjoamalla siivoustalkoisiin työvälineitä ja roskien poiskuljetuksen. Kaikissa kunnissa talkoavustukset eivät ole ainakaan vielä käytössä, minkä vuoksi asiaan palataan vielä kuntien kanssa järjestettävissä tapaamisissa.

Toinen roskaantumisen ehkäisemiseen tähtäävä toimenpide on se, että kuntien yleisillä alueilla on riittävästi jätteiden keräysvälineitä. Kunnat ovat lisänneet puistojen ym. yleisten alueiden keräysvälineitä asiakaspalautteiden pohjalta, mutta kaikista kunnista ei ole saatu tietoa siitä, miten järjestelmällisesti keräysvälineiden riittävyttä on selvitetty. Esimerkiksi Suonenjoella on toteutettu ulkoilualueita koskeva paikakatietopohjainen kysely, jossa toiveita keräysvälineiden sijainnista on kartoitettu.

Roskaantumiseen ja jätteiden epäasialliseen käsittelyyn puuttumiseksi on valvovilla viranomaisilla tärkeää olla tehokkaat toimintatavat. Tätä varten on laadittu yhteistyössä jätehuoltoviranomaisen ja kuntien ympäristönsuojeluviranomaisen kanssa yhteisiä toiminta- ja asiakirjamalleja.

Riittävä jätehuollon palvelutaso ja kattava palveluverkosto

Jätehuollon palvelutasoon ja palveluverkoston liittyen jätepoliittisessa ohjelmassa on asetettu seuraavat tavoitteet:

- a. Asiakkaat voivat asioida joustavasti Jätekeskän ja jätelautakunnan kanssa
- b. Jätteiden keräys ja kuljetus toimii hyvin asiakkaita palvelevien
- c. Lajitteluasemat ja vaarallisten jätteiden vastaanotto palvelee asukkaita sekä mahdollisuuksien mukaan julkisia toimijoita ja yrityksiä
- d. Kierrätettävien jätteiden keräysverkosto (ekopisteverkosto) on toimiva

28.03.2018

- e. Alueet on suunniteltu jätehuollon kannalta toimiviksi
- f. Asiakkaat saavat tarvittavat lietteenkuljetuspalvelut
- g. Puutarhajätteille on kohtuullisesti saavutettavat ja toimivat vastaanottopisteet
- h. Tiedotus, neuvonta ja valistus tavoittavat kuntalaiset laajasti

Ohjelman mukaiset tavoitteet ja toimenpiteet on otettu jätelautakunnalla ja Jäteku-
kolla huomioon jätehuollon palvelutason määrittelyssä. Palvelut toteutetaan käsitte-
lyssä olevan palvelutason mukaisesti.

Vaikutusten arviointi Jätepoliittisen ohjelman toteuttamisen vaikutukset on arvioitu ohjelma-asiakirjassa.

Esitys Jätelautakunta merkitsee tiedoksi katsauksen jätepoliittisen ohjelman toteuttami-
seen.

Valmistelija
Saija Pöntinen puh. +358 44 718 5066
Mirkka Koljonen puh. +358 44 718 5065
etunimi.sukunimi(at)kuopio.fi

Päätösehdotus Palvelupäällikkö Saija Pöntinen

Lautakunta hyväksyy palvelupäällikön esityksen.

Päätös Päätösehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

